

واحد تهران مرکزی

دانشکده هنر و معماری، گروه ارتباط تصویری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: تصویرسازی

عنوان:

اصول و مبانی تصویرسازی جهت ساخت پوستره‌های نمایشی

(با رویکردی به پوستره‌های نمایشی سه دهه اخیر)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر علی پویان

استاد مشاور:

سرکار خانم پرناز گودرزپوری

پژوهشگر:

علی برزگر

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به:

پدر و مادر مهربانم

و

همسر و دختر عزیزم

به پاس محبت های بی دریغشان که هرگز فروکش نمی کند.

تشکر و قدردانی:

منت خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکر اندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می رود ممد حیات است و چون بر می آید مفرح ذات ، پس در هر نفس دو نعمت موجود است و بر هر نعمت شکری واجب .

استاد راهنمای بزرگوارم، جناب آقای دکتر علی پویان ، رهنمود های بی شائبه و ارزشمندتان را قدرانی در خور و شایسته نتوانم که هر آنچه در این مجمل آورده ام ، نه تنها زاده ی تلاشم است بلکه شعشه ای از کانون مرحمت و راهنمایی های شماست .

استاد مشاور مهربانم سر کار خانم پرناز گودرزپوری ، رهنمود های مهرجوستان را قدرانی و کمال سپاس را دارم که در پروژه عملی بی دریغ تمام دانشتان را در اختیار اینجانب قرار دادید .
استاد گرانقدر ، جناب آقای دکتر وحید شیخیان که با مهر و محبت، صمیمانه داوری این پایان نامه را قبول نمودید.

با تشکر فراوان از استاد بزرگوار جناب آقای منوچهر رخشان و جناب آقای دکتر عبدالحسین لاله به جهت راهنمایی های مفیدشان و همه بزرگوارانی که در این امر مهم مرا یاری و حمایت فرمودید ، صمیمانه سپاسگزارم.

علی برزگر

تیرماه ۱۳۹۱

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **علی برزگر** دانشجوی کارشناسی ارشد رشته **تصویرسازی** باشماره دانشجویی **۸۹۰۹۳۷۲۸۸۰۰** اعلام می نمایم که کلیه مطالب مندرج در این پایان نامه با عنوان **اصول و مبانی تصویرسازی جهت ساخت پوستر های نمایشی** حاصل کار پژوهشی خود بوده و چنانچه دستاوردهای پژوهشی دیگران را مورد استفاده قرار داده باشم ، طبق ضوابط و رویه های جاری ، آنرا ارجاع داده و در فهرست منابع و مآخذ ذکر نموده ام . علاوه بر آن تاکید می نماید که این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح ، پایین تر یا بالاتر ارائه نشده و چنانچه در هر زمان خلاف آن ثابت شود ، بدینوسیله متعهد می شوم ، در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام توسط دانشگاه ، بدون کوچکترین اعتراض آنرا بپذیرم .

تاریخ و امضاء

۱۳۹۱/۵/۷

بسمه تعالی

در تاریخ

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای علی برزگر از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره

به حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی

دانشکده هنر و معماری

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی : تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه :
	۱۰۱۶۰۱۱۶۹۰۲۰۱۴
عنوان پایان نامه : اصول و مبانی تصویرسازی جهت ساخت پوستر های نمایشی	
نام و نام خانوادگی دانشجو : علی برزگر شماره دانشجویی : ۸۹۰۹۳۷۲۸۸۰۰ رشته	تاریخ شروع پایان نامه : ۹۰/۷/۳
تحصیلی : تصویرسازی	تاریخ اتمام پایان نامه : ۱۳۹۱/۵/۷
استاد / استادان راهنما : جناب آقای دکتر علی پویان	
استاد / استادان مشاور: سرکار خانم پرناز گودرزپوری	
چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده) :	
پوسترها درجه ای به دنیای یک نمایش هستند.ونقش بارزی در روند یک اثر نمایشی دارد. هر پوستر تصویری از کل داستان و حال و هوای نمایشی را که تبلیغ می کند، ارائه می دهد.پوستر های نمایش با بقیه پوستر ها متفاوتند،زیرا هنر نمایش هنری ماندگار بشمار نمی رود ، پوستر نمایش بخشی از نماد و فرهنگ یک اثر نمایشی به شمار می رود. این رساله پژوهشی است که با تعریف تصویر و تصویرسازی و سیر تکوین پوسترهای نمایش در ایران و جهان آغاز می شود و اهمیت پوستر های تئاتر را به عنوان پل ارتباطی مخاطب و اثر مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهد. طراحی پوستر های تئاتر در ایران و جهان سابقه ای طولانی دارد. این رساله در بر دارنده دیدگاه بزرگان طراحی پوستر نمایش در ایران و نیز آثار برخی از طراحان مشهور در ایران و جهان است. کلیدواژه: تصویرسازی، پوستر، پوسترهای نمایش(تئاتر)، طراحی، عناصر بصری	

تاریخ و امضا :

مناسب نیست

مناسب است

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

فصل اول: ادبیات تحقیق

- ۱-۱ بیان مساله..... ۱۶
- ۲-۱ موضوع تحقیق..... ۱۶
- ۳-۱ ضرورت انجام تحقیق..... ۱۶
- ۴-۱ اهمیت موضوع تحقیق و دلایل انتخاب آن..... ۱۶
- ۵-۱ هدف های تحقیق..... ۱۷
- ۶-۱ سوالات یا فرضیه های تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه)..... ۱۸
- ۷-۱ واژه های کلیدی..... ۱۸
- ۸-۱ روش تحقیق..... ۱۹
- ۹-۱ جامعه آماری و حجم نمونه..... ۲۰
- ۱۰-۱ اهداف و چهارچوب نظری تحقیق..... ۲۰
- ۱۱-۱ پیشینه پژوهش..... ۲۰
- ۱۲-۱ روش گردآوری اطلاعات..... ۲۱
- ۱۳-۱ محدودیت ها..... ۲۱

فصل دوم: تعریف و تاریخچه تصویرسازی

- ۱-۲ چکیده..... ۲۳

۲۳.....	۲-۲ نگاهی اجمالی به مفهوم تصویر
۲۴.....	۳-۲ تعریف تصویر و تصویر سازی
۲۹.....	۴-۲ اهداف تصویر سازی
۳۱.....	۵-۲ تاریخچه تصویر سازی در ایران و جهان
۳۴.....	۶-۲ انواع تصویر سازی
۳۵.....	۷-۲ ابزار و تکنیک های تصویر سازی
۳۶.....	۸-۲ عناصر به کار رفته در تصویر
۳۸.....	۹-۲ اهمیت تصویر در انتقال معنا

فصل سوم: تعریف پوستر و تاریخچه پوستر

۴۴.....	۳-۱ نگاهی اجمالی به مفهوم پوستر
۴۵.....	۳-۲ انواع پوسترها
۴۹.....	۳-۳ تاریخچه پوستر در جهان و معرفی طراحان معروف جهان
۶۵.....	۳-۴ تاریخچه پوستر در ایران و معرفی طراحان معروف ایران
۷۵.....	۳-۵ ویژگی های یک پوستر خوب جهت طراحی
۷۶.....	۳-۵-۱ عوامل فیزیکی موثر در طراحی پوستر
۷۹.....	۳-۵-۲ عوامل روانشناختی و تاثیرات آن در طراحی پوستر

فصل چهارم: نمایش و پوستر های نمایشی

- ۴-۱-نگاهی اجمالی به مفهوم نمایش.....۸۷
- ۴-۲-هنر نمایش در جهان.....۸۸
- ۴-۳-هنر نمایش در ایران.....۸۹
- ۴-۴-اهمیت و جایگاه پوستر در ارکان یک نمایش.....۹۱
- ۴-۵-تاریخچه پوستر های نمایش در جهان.....۹۳
- ۴-۶-تاریخچه پوستر های نمایش در ایران.....۹۴
- ۴-۶-۱-ویژگی های پوستر های نمایش بین سال های ۱۳۴۶-۱۳۰۰.....۹۵
- ۴-۶-۲-ویژگی های پوستر های نمایش بین سال های ۱۳۴۷-۱۳۵۷.....۹۷
- ۴-۶-۳-ویژگی های پوستر های نمایش بین سال های ۱۳۵۸-۱۳۹۰.....۹۹
- ۴-۷-اصول طراحی در پوسترهای نمایشی ۱۰۷

فصل پنجم : دیدگاه ها

- ۵-۱-استاد مرتضی ممیز ۱۱۱
- ۵-۲-استاد قباد شیوا.....۱۱۳
- ۵-۳-استاد ابراهیم حقیقی.....۱۱۵
- ۵-۴-استاد قطب الدین صادقی.....۱۱۷
- فصل ششم: نتیجه گیری و پیشنهادات.....۱۲۰

فصل هفتم: نمونه هایی از پوستر های نمایش در ایران و جهان ۱۲۵

فصل هشتم: گزارش کار عملی ۱۳۴

فهرست منابع و مآخذ ۱۵۰

چکیده انگلیسی ۱۵۳

فهرست پوستره‌های درون متن

- تصویر (۱-۴): برای شرف (۱۳۰۹)..... ۱۲۷
- تصویر (۲-۴): شوهر دیوانه دهاتی (۱۳۱۰)..... ۱۲۷
- تصویر (۳-۴): یوسف و زلیخا (۱۳۱۲)..... ۱۲۷
- تصویر (۴-۴): ملا نصرالدین و بهلول داننده (۱۳۱۲)..... ۱۲۷
- تصویر (۵-۴): لبخند باشکوه آقای گیل (۱۳۵۳)..... ۱۲۸
- تصویر (۶-۴): نمایش سیاه بازی (۱۳۶۰)..... ۱۲۸
- تصویر (۷-۴): گوهرشاد (۱۳۶۹)..... ۱۲۸
- تصویر (۸-۴): شناسنامه (۱۳۶۹)..... ۱۲۸

فهرست نمونه هایی از پوسترهای ایران و جهان

- ادوارد ۲ (۱۹۶۰)..... ۱۲۵
- کوریولانوس (۱۹۷۱)..... ۱۲۵
- هملت (۱۹۷۵)..... ۱۲۵
- کوریولانوس (۱۹۸۴)..... ۱۲۵
- لیرشاه (۱۹۸۶)..... ۱۲۶
- مکبث (۱۹۹۳)..... ۱۲۶
- اتللو (۱۹۹۷)..... ۱۲۶
- هملت (۲۰۱۰)..... ۱۲۶
- شش شخصیت در جستجوی نویسنده (۱۳۴۲)..... ۱۲۹
- ابراهیم توپچی و اقا بیک (۱۳۵۴)..... ۱۲۹
- جنایت و مکافات (۱۳۵۶)..... ۱۲۹
- آن زمان فرا خواهد رسید (۱۳۵۹)..... ۱۲۹
- کلاغ سفید (۱۳۶۲)..... ۱۳۰
- پدر (۱۳۶۸)..... ۱۳۰
- سوء تفاهم (۱۳۷۰)..... ۱۳۰
- دایی وانیا (۱۳۷۱)..... ۱۳۰

- چای خانه باغ پریان (۱۳۷۳)..... ۱۳۱
- دایره گچی قفقازی (۱۳۷۷)..... ۱۳۱
- پیروزی در شیکاگو (۱۳۷۸)..... ۱۳۱
- رومئو و ژولیت (۱۳۸۰)..... ۱۳۱
- امپراتور (۱۳۸۵)..... ۱۳۲
- ملاقات بانوی سالخورده (۱۳۸۶)..... ۱۳۲
- رودکی (۱۳۸۷)..... ۱۳۲
- زمستان ۶۶ (۱۳۹۰)..... ۱۳۲

فصل اول: ادبیات تحقیق

۱-۱ بیان مساله

این نکته که چگونه می توان با استفاده از اصول و مبانی تصویر سازانه یک پوستر نمایشی خوب ساخت و در اختیار مخاطب قرار داد. این مساله قابل توجه است ، که برای یک نمایش چگونه پوستر سازی شود که بتواند حداکثر معنی نمایش را در یک صفحه (پوستر) به بیننده خود القاء کند و راه رسیدن به این موضوع کدام است و از چه اصول و مبانی باید پیروی کرد تا به این مطلب بتوان دست یافت.

و چگونه می توان با یک پوستر خوب جذب مخاطب کرد، و توجه به اصول و کارکرد تصویر سازانه یک پوستر نمایشی ، استفاده از فرایند خلاق تصویر ، به کار بردن ایده های جدید در تصویر سازی ، ارائه گرافیکی زبان تصویری تواند ما را برای رسیدن به این هدف که یک پوستر نمایشی خوب چگونه می تواند در جذب مخاطب موثر باشد به ما کمک کند.

۲-۱ - موضوع تحقیق

اصول و مبانی تصویرسازی جهت ساخت پوستر های نمایشی

۳-۱ - ضرورت انجام تحقیق

توجه به اصول و مبانی تصویر سازی برای ساخت یک پوستر نمایشی خوب

۴-۱ - اهمیت موضوع تحقیق و دلایل انتخاب آن:

پوستر جزو عناصر اصلی هنر نمایش به شمار می رود و نقش بارزی در روند یک اثر نمایشی دارد. پوسترها دریچه ای به دنیای یک نمایش هستند. و نگاهی به کارکردهای پوستر تئاتر، ما را با نوع رویکردی که نمایش می خواهد در پیش بگیرد آشنا کرده و مخاطب را با نوعی پیش زمینه ذهنی

مواجه می کند. بدین طریق تماشاگر تئاتر با بهره گیری از مندرجات بصری یک پوستر نمایشی، خود را آماده همدلی و تفاهم با یک اثر بصری، بنام تئاتر می کند.

پوستر تئاتر نوعی پیش آگاهی دهنده است تا مرحله نهایی یک نمایش . پوستر نه تنها در زمان اجرای یک اثر نمایشی حضور دارد که پس از اجرای اثر نمایشی و حتی با گذشت سالیان سال از آخرین اجرا، همچنان از هویت نمایش اجرا شده دفاع کرده و عناصر بصری اش را به مدد جویندگان حقیقت نمایشی می فرستد. نمایشی که سالها از زنده بودن آن گذشته است.

در این پژوهش جدا از انگیزه های درونی و کشتی که نگارنده به واسطه علاقه شخصی خود نسبت به هنر نمایش داشته، پوستر های تئاتر پلی ارتباطی میان رشته تحصیلی (ارتباط تصویری) و رشته مورد علاقه ام (نمایش) بود، و با توجه به علاقه درونی و تحصیلات اینجانب زمینه تحقیق این پژوهش را فراهم آورد سعی ام بر آن است نشان دهم چگونه ارزش های بصری به کمک هنری دیگر از جنس و زمینه ای مشابه آمده و تلاش دارد ایده پردازی های دیداری یک اثر نمایشی را تقویت کند. برای انجام این امر مهم سر زدن به دو زمینه تصویرسازی و تئاتر لازم و ملزوم یکدیگر می آمدند و سعی کردم به این حقیقت توجه کنم. پس به سراغ منابع هنرهای تجسمی و هنرهای نمایشی رفتم. و پژوهش حاضر با تحقیق بر روی شمار زیادی از پوستر های تئاتر صورت گرفته است .

۵-۱ - هدف های تحقیق

پوستر سازی به خصوص یکی از زیر شاخه های گرافیک در کشورهای پیشرفته و رو به توسعه است و تاثیر روز افزونی در اطلاع رسانی و گرافیک محیطی دارد، پوستر نمایشی اولین و مهمترین پل ارتباطی با مخاطب خویش است، او را بطرف خود می خواند، جذب می کند. از این رو پوستر نمایشی یک شرط عقلانی برای پاسداشت ارزش های بصری است که میراث دار ارزش های بصری پیشین نیز محسوب می شود. پوسترها زمینه ای بصری هستند که اتفاقا با هنر تئاتر در همین نکته بصری

بودنش تفاهم دارد. پس لازم است تکنیک های این بیان هنری، دقیقا به محک تجربه و آزمایش در آید تا کیفیت حصول به این امر مهم نیز حاصل شود.

۱-۶ - سوالات یا فرضیه های تحقیق (بیان روابط بین متغیرهای مورد مطالعه)

اصول و مبانی تصویر سازی چیست؟

پوستر سازی چیست و پوستر خوب کدام است؟

چه اصول و مبانی را باید در یک پوستر نمایشی خوب رعایت کرد؟

اصول و مبانی تصویر سازی آیا در پوستر های نمایشی امروز دیده می شود؟

اصول و مبانی تصویر سازی تا چه اندازه در ساخت یک پوستر نمایشی خوب تاثیر گذار است؟

راه های رسیدن به ساخت یک پوستر نمایشی چیست؟

چه نکاتی را باید در طراحی و ساخت یک پوستر نمایشی رعایت کرد؟

۱-۷ واژه های کلیدی:

تصویر سازی:

در زبان انگلیسی تعریف تصویر سازی در مقابل کلمه **Illustration** است که در فارسی می توان آن را به تصویر گری یا تصویر سازی و هنرمندش را تصویر گر نامید. تصویر سازی را می توان تجسم تصویری یک موضوع ، جهت نمایش بهتر فضای مطالب و در نهایت درک بهتر آن مفهوم نامید.

پوستر:

«گونه ای از هنرهای گرافیک است که با سابقه بسیار قدیم در تخته اعلان ، آگهی دستی ، برگه نمایش ، باسمه چوبی و جز اینها. ولی از زمان ابداع لیتوگرافی رنگی ، با ویژگی های جدید(مثلا طرح ساده و رنگهای تند) مطرح شده است»(پاکباز، ۱۳۸۱، ۱۲۴)

پوسترهای نمایش (تئاتر):

پوسترها دریچه ای هستند به دنیای یک نمایش. هر پوستری فشرده ای از داستان و حال و هوای نمایشی را که تبلیغ می کند، ارائه می دهد. پوستری که برآمده از یک ذهن خلاق و هنرمند باشد، با عناصر و جزئیات فراوانش، نه تنها تماشاگر را به دیدن آن نمایش ترغیب می کند، بلکه حتی چیزهایی درباره سرانجام و درونمایه نمایش به او خواهد گفت.

طراحی:

گونه ای باز نمایی تصویری یا نقش آفرینی است، عمدتاً با تاکید بر عنصر خط .

عناصر بصری:

مشمول است بر نقطه، خط، شکل، بافت، رنگسایه ، رنگ که اساس کلیه پدیده های دیداری و- از جمله آثار هنر بصری- را تشکیل می دهند.

۸-۱ روش تحقیق:

بر حسب هدف شیوه گردآوری داده ها در ارتباط با موضوع پوستر و نمایش به صورت توصیفی ، پیمایشی و براساس نوع ارتباط بین متغیرهاست و نیز دیدگاه ها و مصاحبه از فعالان این رشته است.

۹-۱ جامعه آماری و حجم آن :

در این تحقیق بنا بر اطلاعات و آمار در کتاب ها و مقالات و سایت های اینترنتی تعدادی از تصویرگران سرشناس پوستر تئاتر و کارگردانان مطرح تئاتر انتخاب شده و آثارشان بررسی شده است.

۱۰-۱ اهداف و چهارچوب نظری تحقیق:

در جمع آوری داده ها و دسته بندی آنها پس از دقیق کردن موضوع تحقیق با توجه به ریز موضوعات و پیش فرض ها به جمع آوری داده ها می پردازیم و سپس به بررسی متون مربوط به روش شناسی تصویر سازی پوستر های نمایشی و نمونه هایی از پوستر های نمایشی در دوره معاصر.

۱۱-۱ پیشینه پژوهش:

تصویرسازی آن هم تصویرسازی پوستر تئاتر موضوعی است که تحقیقات بسیاری در سراسر جهان بر روی آن صورت گرفته است اما در این موضوع محققان کمی به این مسأله توجه نشان داده اند آن هم بصورت موردی با توجه به سوابق تحقیقی مذکور، تحقیق جامعی در این زمینه وجود ندارد و موضوع اساساً نو می باشد.